

Which is not the case by בור

מה שאין כן בבור –

Overview

The ברייתא mentions that the חומרא of שור over בור (and over אש) is that שור pays כופר; however בור ואש do not pay כופר. If a person died by falling into a בור or if he was killed by a (spreading) fire, the בעל ובור והאש do not pay כופר to his heirs. תוספות will discuss the source of this ruling.

- בור כופר; however שור that ברייתא concludes the thought of the תוספות

שאין משלם כופר וכן אש דקתני בסמוך מה שאין כן באש –

Does not pay כופר, and similarly concerning אש which the ברייתא shortly teaches ‘that it is not so by אש’, it also means that אש does not pay כופר.

תוספות asks:

ואם תאמר ונילף משור ונחייבו בכופר –

And if you will say; let us derive שור from בור ואש; and בור¹ ואש should be liable to pay כופר; just as שור pays כופר –

תוספות anticipates a possible rebuttal to his question:

ואף על גב דאיכא למימר שכן בעל חי –

And even though it is possible to argue that a שור is alive and therefore we cannot derive אש ובור which are not alive, from שור –

תוספות rejects this rebuttal:

דהא מסקינן לקמן בפרק כיצד (דף כו,א) דאיכא כופר ברגל -

For the גמרא concludes later in פרק כיצד that there is כופר by רגל².

שמע מינה דילפינן רגל מקרן -

We conclude from this ruling that we do derive רגל from קרן; that just as קרן pays כופר so too does רגל -

ולא פרכינן מה לקרן שכן כוונתו להזיק וחייב ברשות הרבים –

And we do not challenge this derivation by arguing; why is קרן חייב כופר since by קרן it is כוונתו להזיק and קרן is also חייב ברה"ר, however רגל is not כוונתו להזיק and it is פטור ברה"ר, therefore we cannot derive רגל from קרן. The גמרא could have argued this way; however it chose not to³. Similarly here we should be able to derive בור from קרן and disregard the חומרות of קרן, just as they were disregarded concerning the ילפותא of רגל from קרן. The question remains, why indeed בור ואש are exempt from כופר!

¹ The commentaries ask how can תוספות argue that בור should pay כופר, when there is a פסוק that teaches us כופר, שור ולא אדם, that the בעל הבור is פטור if an אדם was killed in his בור. See (הארוך) א"מ and מהרש"א (הארוך) א"מ. See 'Thinking it over' # 1.

² If a cow tramples a person (child) while walking (in the רשות הניזק), the בעל השור is חייב כופר.

³ See תוספות there ד"ה או who is indeed puzzled by this לימוד. Perhaps the reason we do not ask these פירכות is since רגל is an אב, and all we want to derive from קרן is (merely) a detail (that רגל is כופר just as קרן is חייב כופר); this לימוד is considered merely a גילוי מילתא and it can be derived despite some discrepancies. It is only when we wish to derive a new type of מזיק that these פירכות are effective. See א"מ and פנ"י.

answers: תוספות

ויש לומר דאש ובור פטורין דדרשינן עליו ולא על בור עליו ולא על האש –

And one can say that כופר **for we interpret the** פטורין **from** אש ובור **are** – **on him** (the בעל השור); **which is written by** עליו **to mean** כופר⁴ **only he has to pay** כופר, **but not the בעל הבור** and similarly **עליו and not for the בעל האש**; **only the בעל השור** כופר, but no other מזיק is liable to pay כופר.

לימוד proves that this is a valid תוספות

כדרשינן לקמן בסוף כיצד (שם) עליו ולא על האדם –

As the גמרא interprets later, in the end of כיצד, that the word עליו, **excludes a person** who killed, from paying כופר. This word עליו excludes everyone from paying כופר, except for the שור (including רגל⁵ of שור).

תוספות has an additional question:

ואם תאמר שור ולא אדם דכתיב בבור למה לי תיפוק ליה מעליו –

And if you will say; why de we need the word שור which is written by עליו **from which we derive by exclusion** אדם **; ולא אדם**; that the בעל הבור is not liable for damages if a person was killed by the בור; **we can derive that the פטור** if a person was killed in his בור **from the word עליו** which is written by כופר⁷.

answers: תוספות

ויש לומר דאיצטריך שור ולא אדם לפטור עבד שנפל בתוכו –

And one can say; that the דרשה of שור ולא אדם is necessary to exempt the עבד **from payment if an** עבד **fell into** the בור **-** או עובד כוכבים הקנוי לישראל⁸;

Or if a gentile who belongs to a ישראל fell into the בור. In both these cases⁹ the פטור. We know this (only) from שור ולא אדם.

Summary

⁴ 'אם כופר יושט עליו' (שמות [משפטים] כב,ל) reads פסוק.

⁵ We do not say עליו (on the בעל הקרן) and not on the רגל; for both are parts of the (same) שור.

⁶ The תורה writes by בור (in כא,לג) that if a person made a pit and גוי או חמור וגוי' We derive from the word שור (which is seemingly superfluous) that אדם שור ולא אדם.

⁷ The payment that is due for killing a person is called כופר. Once we derive from עליו that כופר is only by a שור, we know that there is no payment by a אדם. The word שור (by בור) which teaches us שור ולא אדם is (seemingly) superfluous.

⁸ This may be referring to a ישראל who bought a גוי as a slave but did not go through the process of having him become a formal עבד כנעני, which includes מילה וטבילה וכו'.

⁹ In these two cases there is a דין of monetary compensation. The owner lost the slaves who are his assets. This payment cannot be considered כופר; but rather ממון. It is only when a ישראל was killed that the 'payment' is כופר and not ממון. [There is a concept known as לכן חורין. There is no monetary value for a free man.] Therefore the מיעוט of עליו which is referring to כופר does not exclude payment for the עבדים (which is a monetary payment; not a כופר payment). However from the שור ולא אדם which is written by בור we exclude an אדם who was killed from receiving monetary payments, and this refers to עבדים as well. See 'Thinking it over # 2.

We derive from 'עליו' that only שור is חייב בכופר and not ואש. The פסוק שור עבד ונכרי הקנוי לישראל comes to exclude an ולא אדם.

Thinking it over

1. There is a dispute later in the גמרא¹⁰ whether the כופר payment is the 'value' of the מזיק or the 'value' of the ניזק. Our תוספות asks two (seemingly conflicting) questions: Why is a בור exempt from כופר; and why the פסוק of שור ולא אדם is necessary. According to which of the two מ"ד (whether כופר is דמי מזיק or דמי ניזק), is which question of תוספות (more) appropriate?¹¹

2. What would be the דין by אש if it killed an עבד or a נכרי הקנוי לישראל?¹²

¹⁰ דף מ,א.

¹¹ See בל"י אות רע"ט בד"ה והנה לפי שיטת"ק בשם הרא"ש.

¹² See בל"י אות רפד.